

İÇERİKLER

TEŞEKKÜR	XIII
ÖNSÖZ	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİBİRYA, GÜNEY SİBİRYA VE RUSYA UZAK DOĞUSU'NUN	
COĞRAFİ KONUMU, ÖZELLİKLERİ VE ETNOGRAFYASI	3
SİBİRYA'NIN COĞRAFİ KONUMU VE ÖZELLİKLERİ	3
Sibirya'nın Önemli Su Kütleleri	5
Topografya	7
Güney Sibiry'a'nın Topografya Özellikleri	7
Transbaykal, Doğu Sibiry ve Rusya Uzak Doğusunun Topografya Özellikleri	9
SİBİRYA'NIN ETNOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	10
Paleosibiryalılar	11

İKİNCİ BÖLÜM

LENA-YENİSEY VE KOMŞU BÖLGELERİNDE SON PLEİSTOSEN VE	
HOLOSEN DÖNEMDE İKLİMSSEL DEĞİŞİMLER	15
Son Pleistosen ve Holosen Dönemde Güney Sibiry ve Komşu Bölgelerinde İklim Şartları ve	
Vejetasyondaki Değişimler	15
Son Pleistosen ve Holosen Dönemde Güney Sibiry'daki Faunal Değişimler	19
Değerlendirme	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LENA-YENİSEY VE KOMŞU BÖLGELERİNDE SON PLEİSTOSEN VE

HOLOSEN DÖNEMDE KÜLTÜREL DEĞİŞİMLER.....	23
Doğu ve Güney Sibirya Mezolitik Dönem Kültürlerinin Ana Hatları	23
Cis-Baykal ve Doğu Sibirya Neolitik Dönem Kültürleri	25
Cis-Baykal Neolitik Dönem Kültürleri	26
Erken Neolitik Dönem Kitoy Kültürü	26
Orta Neolitik Dönem ve Hiatus Sorunu	32
Geç Neolitik Dönem İsakovo ve Serovo Kültürleri	33
İsakovo Kültürünün Karakteristik Buluntuları	34
Serovo Kültürünün Karakteristik Buluntuları	35
Eneolitik / Erken Tunç Çağı Glazkovo Kültürü	39
Doğu Sibirya Neolitik Dönem Kültürleri	44
Erken Neolitik Dönem – Sıalah Kültürü	44
Orta Neolitik Dönem – Bel’kaçı Kültürü	46
Geç Neolitik Dönem – İmıyahtah Kültürü	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

LENA-YENİSEY BÖLGESİ ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	49
GEÇ MEZOLİTİK DÖNEM ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	50
Hin’ Kültürü Ölü Gömme Geleneği	51
Hin’ Pad’ Mezarı	52
Çastye Pad’ Mezarı	53
Ust’- Gryaznaya Pad’ Mezarı	54
Lokomotiv-Raysovyet Mezar-8	54
Rıtvinka Mezarı	55
Hin’ Kültürü Ölü Gömme Geleneği Değerlendirmesi	55
Şçukino Kronolojik Mezar Grubu	56
Şçukino Mezar Kompleksi	57
Yerşi Mezar Kompleksi	58
Dolgoplov Caddesi Mezarı	59
Yeni Angara Köprüsü Mezarı	59
Lokomotiv-Raisovet Mezar-8	60
Şçukino Kronolojik Mezar Grubu Değerlendirmesi	60
NEOLİTİK DÖNEM ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	60

Erken Neolitik Dönem Kıtıy Kùltürü Ölü Gümme Gelenekleri (GÖ. kal. 8.500-7.000 – MÖ. kal. 6.500-5.000).....	60
Güney Angara Havzası ve Güney Baykal Bölgesi Mezar Kompleksleri	61
Lokomotiv Mezar Kompleksi.....	66
Şumiliha Mezar Kompleksi	78
Motr-Novaya Şamanka Mezar Kompleksi	81
Şamanka II Mezar Kompleksi.....	83
Güney Angara Havzası ve Güney Baykal Bölgesi Mezar Komplekslerinin Değerlendirmesi	87
Ol'hon Bölgesi Erken Neolitik Dönem Mezar ve Mezar Kompleksleri	88
Şamanskiy Burnu I Mezar Kompleksi Mezar-3 (1972)	89
Hanhoyskoy Koyu I Mezar Kompleksi	90
Ulan-Hada IV Mezar Kompleksi	91
Hujir-Nuge IX Mezar ve Anıt Kompleksi Mezar-3.....	92
Hujir-Nuge XIV Mezar Kompleksi Mezar-7	92
Sarminskiy Burnu Mezar Kompleksi	92
Uyuga Burnu Mezar Kompleksi Mezar-1	93
Kurma XI Mezar Kompleksi.....	93
Hotoruk II Mezar Kompleksi	94
Ol'hon Bölgesi Erken Neolitik Dönem Mezar Komplekslerinin Değerlendirmesi.....	95
Yukarı Lena Havzası Erken Neolitik Dönem Mezar ve Mezar Kompleksleri	97
Doğu Baykal Bölgesi Fofanovskiy Mezar Kompleksi	98
Doğu Baykal Bölgesi Fofanovskiy Mezar Kompleksinin Değerlendirilmesi	99
Kıtıy Kùltürü Ölü Gümme Geleneklerinin Dört Bölgedeki Ortak Özellikleri	100
Geç Neolitik Dönem Ölü Gümme Gelenekleri (GÖ. kal. 6.000-4.500 – MÖ. kal. 4.000-2.500)	101
İsakovo Kùltürü Mezar Kompleksleri	101
Ust'-İda I Mezar Kompleksi	102
Ponomarevo Mezar Kompleksi	104
Şumiliha Mezar Kompleksi Mezar-2.....	106
İsakovo Kùltürü Ölü Gümme Geleneklerinin Değerlendirmesi.....	106
Serovo Kùltürü Mezar Kompleksleri ve Mezarları	107
Angara Havzası Serovo Kùltürü Mezar Kompleksleri	108
Serovo Mezar Kompleksi	109
Yukarı Lena Havzası Serovo Kùltürü Mezarları ve Mezar Kompleksleri	114
Ol'hon Bölgesi Serovo Kùltürü Mezarları ve Mezar Kompleksleri	114
Sarminskiy Burnu Mezar Kompleksi	115
Ulyarba Mezar Kompleksi	117
Halarunskiy Burnu I Mezar Kompleksi	118
Şrakşura II Mezar Kompleksi Mezar-2.....	119

Hujir-Nuge VI Mezar Kompleksi.....	119
Şamanskiy Burnu I Mezar Kompleksi	120
Budun Burnu Mezar Kompleksi	121
Haransa I Mezar Kompleksi Mezar-2 (1978).....	121
Yelga III Mezar Kompleksi.....	122
Serovo Kültürü Ölü Gömme Geleneklerinin Değerlendirmesi	122
İsakovo ve Serovo Kültürü Ölü Gömme Geleneklerinin Değerlendirmesi	123
Yenisey Havzası Neolitik Dönem Mezar ve Mezar Kompleksleri	124
Afontova Gora II Mezarları.....	125
Ust'-Bazaikha – "Bor" Mezar Kompleksi	125
Gremyachiy Deresi Mezarları	125
Diğer Tekil Mezarlar.....	126
Yenisey Havzası Neolitik Dönem Ölü Gömme Geleneklerinin Değerlendirmesi	126
ENEOLİTİK VE TUNÇ DÖNEMLERİ ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	127
Eneolitik/Erken Tunç Çağı Glazkovo Kültürü Mezar Kompleksleri (GÖ. 4.500-3.500 – MÖ. 2.500-1.500)	127
Güney Angara Bölgesi Glazkovo Mezarları.....	128
Ol'hon Bölgesi Glazkovo Mezar Kompleksleri	129
Hujir-Nuge XIV Mezar Kompleksi	129
Kurma XI Mezar Kompleksi.....	131
Ulyarba Mezar Kompleksi	132
Sarminski Burnu Mezar Kompleksi	133
Yukarı Lena Havzası Glazkovo Mezarları	135
Ust'-İlgin Mezar Kompleksi	135
Glazkovo Kültürü Ölü Gömme Geleneklerinin Değerlendirmesi.....	138
Şumiliha Mezar Grubuna Ait Mezar Kompleksleri	141
Şumiliha Mezar Kompleksi	144
Ulyarba Mezar Kompleksi	144
LENA-YENİSEY BÖLGESİNİN KOMŞU BÖLGELERİNDEKİ NEOLİTİK DÖNEM ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	145
Transbaykal Bölgesi Neolitik ve Eneolitik Dönem Mezar ve Mezar Kompleksleri.....	145
Nijnaya Djilinda-1 (Sivakon-1) Mezarı	146
Stary Vitim II Mezar Kompleksi.....	147
Buhusan Mezar Kompleksi	148
Nojiy Gölü Mezar Kompleksi	148
Arın-Jalga Mezar Kompleksi	149
Duroyskiy Mezar Kompleksi.....	150
Transbaykal Bölgesi Neolitik Dönem Ölü Gömme Geleneklerinin Değerlendirmesi	151

Kuzeydoğu Moğolistan'da Oturur Pozisyonundaki İskeletlere Ait Bazı Neolitik Dönem Mezarları	152
Kuzeydoğu Moğolistan'da Oturur Pozisyonundaki Mezarların Değerlendirmesi	154
Yakutistan Bölgesi Neolitik Dönem Mezarları	155
Orta Neolitik Dönem Bel'kaçı Kültürü Mezarları (GÖ. 6.100 ±300 - 4.160 ±150)	156
Onnyos Mezarı	156
Malaya Djikimda I Mezarı	156
Geç Neolitik Dönem – İmıyhtah Kültürü Mezarları (GÖ. 4.900 ±450 - 3.025 ±235)	156
Kyordyurgen-1 Mezarı	157
Matta Mezarı	157
Rodinka II Mezarı	158
Merkezi Yakutistan Bel'kaçı ve İmıyhtah Mezarlarının Değerlendirmesi	158
Yukarı Ob' Havzası Neolitik Dönem Mezar ve Mezar Komplekslerinin Genel Özellikleri	159
LENA-YENİSEY BÖLGESİ NEOLİTİK DÖNEM ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİNİN ETNOGRAFİK VERİLER IŞIĞINDA YORUMLANMASI	161
Su	162
Okra/Aşıboyası	166
Ateş	168
Güney Sibiry Yerli Halklarındaki Gökyüzü Defni ve Neolitik Dönem Bağlantıları	168
Mezarlıkların Düzeni, İskeletlerin Yönleri, Yüzüstü İskeletler ve Çoklu Mezarlardaki Çocuk Bireyler	170
BÖLÜM SONUCU	173

BEŞİNCİ BÖLÜM

ASYA'DA ERKEN KERAMİK KAPLARIN ORTAYA ÇIKTIĞI BÖLGELER VE

LENA-YENİSEY BÖLGESİNE YAYILIMLARI	175
ÇİN	176
Son Buzul Çağında İklim ve Vegetasyon Değişimleri	176
Orta ve Güney Çin Bölgesinde Erken Keramik Kapların Bulunduğu Arkeolojik Alanlar	177
Xianrendong Mağarası	177
Yuchanyan Mağarası	180
Zengpiyan Mağarası	181
Dayan Mağaraları	181
Miaoyan Mağarası	182
Dalongtan (Liyuziu) Arkeolojik Alanı	182
Dingsishan Arkeolojik Alanı	182
Orta ve Güney Çin'de Bulunan Erken Keramiklerin Değerlendirmesi	183

Kuzey ve Kuzeydoğu Çin Bölgesinde Erken Keramik Kapların Bulunduğu Arkeolojik Alanlar ...	184
Kuzey Çin	184
Lijiagou Arkeolojik Alanı	184
Donghulin Arkeolojik Alanı	184
Yujiagou Arkeolojik Alanı	185
Zhuan'nian Arkeolojik Alanı	185
Nanzhuangtou Arkeolojik Alanı	186
Kuzeydoğu Çin	186
Houtaomuga Arkeolojik Alanı	186
Xinglongwa Kültürü	187
Çin Topraklarında Bulunan Erken Keramiklerin Değerlendirmesi	188
RUSYA UZAK DOĞUSUNDA NEOLİTİK DÖNEMİ BAŞLATAN KÜLTÜRLER	189
Osipovka Kültürü	189
Gromatuha Kültürü	191
Novopetrovka Kültürü	193
TRANSBAYKAL BÖLGESİ ERKEN KERAMİKLERİ	195
Ust'-Karenga-12	195
Studenoye-1 ve Ust'-Menza-1	197
Krasnaya Gorka	198
Rusya Uzak Doğusu ve Transbaykal Bölgelerinde Bulunan Erken Keramiklerin Değerlendirmesi	198
GÜNEY SİBİRYA NEOLİTİK DÖNEM KERAMİKLERİ	200
İp Baskılı Keramik Grubu	200
Hayta Keramiği	200
Posol'skaya Keramikleri	202
Ust'-Byelaya Keramikleri	204
Ağ Baskılı Keramik Grubu	206
Erken Ağ Baskılılar	206
Geç Ağ Baskılılar - İsakovo Keramikleri	208
Serovo Tarak Batırmalılar	208
Kazačka ve Yeleneva Neolitik Dönem Keramikleri	210
DOĞU SİBİRYA NEOLİTİK DÖNEM KERAMİKLERİ	211
Erken Neolitik Dönem Sılah Kültürü Keramikleri	211
Orta Neolitik Dönem Bel'kaçı Kültürü Keramikleri	211
Geç Neolitik Dönem İmıyhtah Kültürü Keramikleri	212
Güney ve Doğu Sibirya Neolitik Dönem Keramiklerinin Değerlendirmesi	212
BÖLÜM SONUCU	213

ALTINCI BÖLÜM

LENA-YENİSEY BÖLGESİ NEOLİTİK DÖNEMDE GÖRÜLEN BAZI KÜLT OBJELERİ VE RİTÜELLER.....	217
BEYAZ NEFRİTTEN HALKALAR VE DİSKLER	217
Beyaz Nefrit ve Diğer Malzemelerden Halka ve Disklerin Bulunduğu Alanlar	219
Cis-Baykal Bölgesi.....	219
Sayan-Altay Bölgesi.....	222
Batı Sibirya Bölgesi.....	223
Doğu Sibirya-Yakutistan Bölgesi.....	226
Transbaykal Bölgesi	227
Kuzey Doğu Çin - İç Moğolistan Bölgesi.....	227
Değerlendirme.....	229
BÖLÜM SOUNCU - I	230
AYI KÜLTÜ	233
Ayı Kültünün Coğrafi Yayılımı ve Etnografik Veriler	235
Arkeolojik Verilerde Ayı Kültüne Ait İzler	239
Amur Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Arkeolojik Eserler	239
Cis-Baykal Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Arkeolojik Eserler	242
Cis-Baykal Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Neolitik Döneme Ait Eserler	243
Cis-Baykal Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Tunç Çağına Ait Eserler	246
Sayan-Altay Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Arkeolojik Eserler.....	246
Sayan-Altay Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Neolitik Döneme Ait Eserler	246
Sayan-Altay Bölgesinde Ayı Kültüyle İlişkili Eneolitik ve Tunç Çağına Ait Eserler.....	247
İskit Kültüründe Ayı İmgeleri	249
Değerlendirme.....	252
BÖLÜM SOUNCU - II	255

YEDİNCİ BÖLÜM

LENA-YENİSEY BÖLGESİ ANTİK VE MODERN HALKLARININ GENETİK VERİLERİNİN	
DEĞERLENDİRİLMESİ.....	257
CİS-BAYKAL'DA ANTİK DNA ANALİZLERİ.....	257
CİS-BAYKAL'DA BULUNAN MTDNA HAPLOGRUP LARI	261
Cis-Baykal Bölgesi Neolitik ve Erken Tunç Çağlarına Ait mtDNA Araştırmaları.....	263
A Haplogrubu	264
C Haplogrubu	264
D Haplogrubu	265
F Haplogrubu.....	266
G Haplogrubu	267

Z Haplogrubu.....	268
U5 Haplogrubu	268
GÜNEY SİBİRYA MODERN YERLİ HALKLARINA AİT MTDNA HAPLOGRUP LARI	269
Altay Bölgesi.....	270
Kuzey Altaylılar	270
Güney Altaylılar	271
Yenisay Nehri Havzası ve Batı Sayan Bölgesi	272
Doğu Sayan Bölgesi Tofa (Karagas) Halkı.....	274
Tuva Cumhuriyeti Tuva ve Todjin Halkları	274
Baykal Bölgesi Buryat ve Soyot Halkları	275
MTDNA HAPLOGRUP LARI ÜZERİNDEN CİS-BAYKAL NEOLİTİK VE TUNÇ ÇAĞI POPÜLASYON LARI İLE MODERN GÜNEY SİBİRYA HALKLARININ İLİŞKİSİ	275
CİS-BAYKAL'DA NEOLİTİK VE TUNÇ ÇAĞ LARINA AİT İNSAN KALINTILARININ KRANİYEL ANALİZLERİ.....	280
GÜNEY SİBİRYA MODERN YERLİ HALKLARI İLE KİTOY, İSAKOV-SEROVO VE GLAZKOVO POPÜLASYON LARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER	292
Kıtoy-Sagay Yakınlığını Takip Edebildiğimiz Genetik ve Arkeolojik Bağlantılar.....	294
Okunyeve ve Karasuk Tunç Çağı Kültürlerinin Genetik İlişkileri	294
Tagar ve İskit Demir Çağı Kültürlerinin Genetik İlişkileri.....	298
Taşlık ve Yenisay Kırgızları Geç Demir Çağı ve Erken Orta Çağ (Klasik Türk Dönemi) Kültürleri Genetik İlişkileri	300
Hun Popülasyonunun Serovo ve Glazkovo İnsanları ile Genetik Bağları.....	301
GENETİK VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	302
BÖLÜM SONUCU.....	309
 SONUÇ	311
SON SÖZ.....	324
TERMİNOLOJİ	326
KAYNAKÇA	329